

Foaia Diecezană

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

<p>Prețul abonamentului:</p> <p>Pe un an 240 Lei Pe jumătate de an 120 Lei Pe un pătrar de an 60 Lei Un număr 5 Lei Pentru străinătate pe un an 300 Lei</p>	<p style="text-align: center;">APARE DUMINECA</p> <p>Manuscrisele nu se înapoiază și se adresează redacțiunii „Foaia Diecezană”, iar banii pentru abonamente și inserațiunile se trimit administrațiunii „Tipografia și Librăria Diecezană” în Caransebeș.</p>	<p>Prețul inserțiunilor:</p> <p>Pentru publicațiuni oficiale, concurse edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 120 Lei, până la 200 de cuvinte 180 Lei, de aci în sus 200 Lei</p>
--	---	---

Preoția la pensie.

E o luptă de ani de zile pe care preoțimea noastră din Ardeal și Banat o duce. Aproape că n'a fost ședință a preoților din Asociația Andrei Șaguna în care să nu se fi desbătut, cerut și aproape cerșit dreptul de pensie al bătrânilor.

Iată, suntem în pragul când o sumă de bătrâni volens-nollens va trebui să se retragă la atât de meritata odihnă, urmând ca alte forțe noi să le ia locul.

Nu știu, dar în mintea mea nu găsesc coordonare acestor două noțiuni: preoție și pensie. E adevărat, noi preoții am luptat pentru scoaterea din cadre, a bătrânilor și din cauza avalanșei de tineri teologi cari își așteaptă o pâne. Rămâne de văzut în ce ipostas va înțelege această armată nouă a Bisericii să se așeze față de bătrâni.

Dealtfel tinerețea este de cel mai mare preț pentru misiunea de slujitor al lui Dumnezeu. Din pleiada miilor de mucenici și mucenice sfinte, în mare parte au fost tineri. În catolicism se vor găsi sute de preoți tineri misionari cari pentru lucrul Domnului își vor sfârși chiar zilele printre canibali, ori printre „cei din întuneric și din umbra morții” după sfânta slovă a Scripturii. Autoritatea bisericească a fost în bună intenție când s'a gândit să dea înseninătate tinereții ca mijloc de sporire printre oameni a măririi lui Dumnezeu și înaintării Bisericii.

Nu înseamnă însă că bătrânețea nu și-a avut și nu-și are meritele ei și proprietatea ei pentru misiunea preoțească.

Vâsta aduce o vemnitate, o prestantă sacerdotală, un simț al ritualului cari fac mult în pedagogia socială a religiei. Pentru masa credincioasă, mai ales cea din lumea satelor, religia e, în parte, în această artă și știință a apariției și conduitei preotului.

Preotul în vârstă are experiență. Iată un aspect al vieții sociale și al spiritului, pentru care experiența are mare valoare. Adeseori experiența e mai mult rutină și mediocrizare. Când e vorba însă de preoție, experiența e un lucru vrednic de atenție. Un preot în vârstă care multe a înțeles asupra lumii și mizeriilor ei sufletești, altfel va ști să primească mărturisirea credincioșilor, decât unul tânăr. Va fi adevărat tezaur de cunoștinți și va avea și altă atitudine sufletească. Undeva am citat că în alte țări la facultățile de teologie sunt și cursuri de psihologie a confesiunii! Nu știu dacă la facultățile noastre se vor face asemenea cursuri. Noi cei ce-am trecut pe la modestele Institute Teologice n'am făcut asemenea treabă și tare bine ne-ar prinde în viața de duhovnic mai târziu.

Prin urmare cu atât mai necesară este vârsta pentru a da știința și tactul adevăratului duhovnic.

Dealtfel poporul nostru însuși adeverește aceste lucruri când zice: mă duc la un preot bătrân să mă spovedesc. Și aci e alt motiv pentru care preoții bătrâni au valoare: considerația în fața poporului. Uneori țărani noștri merg, cum s'ar zice, peste șapte sate unde e un preot bătrân fie pentru mărturisirei, fie pentru altă rugăciune. Ideia de bătrân unită cu cea de preot, corespunde viziunii autentice de slujitor al Domnului la poporul nostru. Când ai căuta să cercezezi fondul, tot cam acelaș lucru se întâmplă și în lumea orașelor. Țărani în special consideră pe cei bătrâni purificați de tina vieții: sunt obiceiuri sătești în care bătrâni au anume roluri cari nu se încredințează niciodată celor tineri.

Apoi rațiunii sociale a proprietăți preotului în vârstă se adaugă una psihologică: în adevăr bătrâni capătă sensibilități religioase și metafizice, pe cari nu le-au avut mai înainte. Și tinerețea e metafizică, dar simțul ei metafizic e anarhic și adesea, cu concluziuni sceptice.

Bătrânețea își disciplinează în chip credincios

simțul metafizic. Printre catolici circulă legenda că *Voltaire* însuși, — care de altfel nu a fost albeu, cum se crede: ci mai mult un deist, — ar fi solicitat serviciul preoților pe patul de moarte; lucru tagăduit și de istorici și de medici. Adevărat sau fals, faptul e semnificativ. Din punct de vedere psihologic el e verosimil.

Sau iați exemplul lui *Spencer*: pozitivist de mare prestigiu, la bătrânețe a devenit mai sensibil pentru valorile religioase, după cum mărturisește în autobiografie.

Bătrânețea e aproape de taina cea mare. Interesele ei sufletești se grupează în jurul aceluiași fapt, cel mai turburător din toate faptele de pe lume. Cine se pregătește să părăsească viața e și cel mai indicat să-i învețe pe oameni despre viața de apoi.

Să adăugăm apoi că preoții în vârstă au alt simț istoric al tradiției. Modernizatorii în biserică aparțin tinerilor. Bătrânii fac corp instinctiv în fața inovațiilor. Firește nu vorbesc de bătrânii cari n'au fost niciodată preoți deși au purtat haina preoțească și o poartă. Bătrânețea are deci un rol în biserică. Cel mai mare rol. E adevărat că tinerii când au vocație religioasă sunt cei dintâi cari pot servi bisericii, dar aceasta e la ei o excepție. La bătrâni gândul gravelor chemări ale lui Dumnezeu e mai frecvent.

Parcă prevăd. Prin noua situație ce se va crea parohiilor prin înnoirea cadrelor se va încinge în mod irevitabil acea dispută dintre tineri și bătrâni.

Un lucru să-l ia aminte bătrânii noștri preoți. Din punct de vedere bisericesc ei stau pe poziție tare. Să fie siguri de aceasta. Dar cu o condiție: Să nu evadeze din vrâsta lor, pentru că e lege, că acel ce evadează diu vrâsta lui, nu reușește să intre în niciuna.

Pr. D. V. Anușoiu.

Cosmogonia biblică și teoriile științifice.

De Pr. I. Firca,

Licențiat în Științele Naturale.

(Continuare)

Am anticipat în linii mari, ceea ce mai departe va fi dezvoltat amănunțit, principiul că adevărurile științelor a căror exactitate întrunește sufragiile de adeziune ale tuturor cercetătorilor nu pot infirma, nici contrapune nimic temeinic adevărurilor *Revelației* depozitate în Sf. Scriptură și doctrina bisericii. Și dacă științele fizico-matematice nu au această posibilitate, celorlalte le

vom nega dreptul de a arunca lumină asupra unor probleme din domeniul străine preocupărilor lor, înainte de a fi ajuns la deplină *stabilire a legilor* cari regulează înlanțuirea fenomenelor din domeniul circumscris investigațiilor proprii. Căci în faza actuală a cunoștințelor noastre, majoritatea științelor ce tind înspre universalitatea obiectivă a exactității nu fac altceva decât adună datele ce rezultă din numeroasele experiențe, făcute pentru surprinderea mecanismului intim al fenomenelor. Determinarea relațiilor dintre fenomene sau a existenței unor asemenea relații este totdeauna numai *empirică*, iar coordonarea datelor și concluziile ce se impun — fază ultimă a științei și prag al subiectivității filosofice — nu a dus decât în puține cazuri la puțină *prevederii faptelor*, stadiu care pecetluiește însăși exactitatea. Pretinsul conflict dintre știință și credință e alimentat însă mai ales cu argumente scoase din *Științele naturale și biologice* a căror „exactitate“ e plasată încă în domeniul arbitrarului și subiectivismului minții cercetătoare ¹⁾.

Pe de altă parte, conflictul iscat între Științele Naturale, în continuu progres în ultimul secol și credința creștină, formă de spiritualitate verificată în netăgăduita ei superioritate prin cele aproape douăzeci de veacuri pe care le umple în istoria lumii, nu e ceva real în sine, ci e datorit mai ales faptului că atât unii dintre reprezentanții *Religiei* — cum am arătat mai înainte — cât și alții dintre oamenii de știință, nu s'au menținut în cadrul disciplinelor respective, ci în mod nepermis au făcut incursiuni în domeniul celuilalt, ducând cu ei și metodele de investigare specifică. Prestigiul de care se bucură științele exacte printr-acelele, credința într'un progres tot mai accentuat și veșnic ascendent al disciplinelor cunoașterii omenești, au dus la ideea eronată că *metoda inductivă* cu cele două procedee propedeutice ale ei — *observația și experiența* — trebuie să se impună oricărui domeniu de cercetare omenească ce ține să nu fie ostracizat în afara noțiunii de știință ²⁾.

Obiectivitatea — atât de caracteristică științelor — ne impune însă să admitem dreptul la existență și altor domnii de preocupări spirituale, în afara celor cărora observația și experiența li se poate aplica cu succes.

1) Oricât un savant nu se poate lăsa și nu trebuie să se lase amăgit de *definițiile* lui, pentru a nu descoperi lumi create de propriul capriciu, cum cere *Poincaré* în prefața lucrării lui „*Science et Hypothèse*“, în realitate apriorismul e factor încă puternic în deducțiile cu caracter general ale tuturor științelor.

2) Deja *Kant* a afirmat imposibilitatea acestei încercări spunând că „absoluta totalitate a experienței nu este o experiență“, ea rămâne numai o problemă necesară pentru rațiune. („*Prolegomene la orice Metafizică viitoare care se va putea înfățișa ca știință*“, trad. Mihail Antoniaade, Cultura Națională. București 1924 p. 122).

Cultura bisericească în Banat

§ 1. Școlile clericale.

În evul mediu desigur că nu se poate vorbi în Banat despre o organizație școlară anumită care să aibe de scop pregătirea de preoți români ortodocși, și cari deci să poată desvolta în decursul păstoririi lor o activitate religioasă culturală mai întinsă. Preoții noștri ducându-se să se sfințească la reședințele episcopale vor fi stat pe lângă vlădică un timp oarecare, desigur nu prea lung, cât le era necesar să învețe să scrie și să citească și mai ales să servească la sf. altar. Astfel s'au pregătit veacuri de-a rândul preoții noștri pentru misiunea lor, și cu toate că pregătirea aceasta era destul de rudimentară, totuși ei au fost în stare să se opună cu succes asalturilor oficiale ale catolicismului și calvinismului, datorită înaltei dezvoltări ce luase conștiința datoriei la ei și a credinței vii în adevărul dogmelor creștinismului ortodox.

Cele dintâi școli le găsim în Banat odată cu începutul propagandei calvine, ca un efect direct al ei, și anume la Caransebeș și la Lugoj. La aceste școli funcționau dascăli români calvini ca Ștefan Herce „dascăl de dascălie“ din Caransebeș de pe la 1582 ¹⁾ și predicatori ai aceleiași legi ca Efreim Zăcan, Moise Peștișel și Ștefan Făgărași ²⁾, cari desigur că își dădeau silința să pregătească predicatori harnici dintre români pentruca cu ajutorul lor să calvinizeze cu timpul Banatul întreg ³⁾. Aceste școli au avut o viață destul de lungă deoarece încă la 1616 se amintesc școlile din Lugoj, Caransebeș, Geoagiu, Hațeg și Săliște ⁴⁾.

După un document din 6 Mai 1566 al principelui Ioan Sigismund Zapoia și un altul din 15 Iunie 1566 al nobililor din Caransebeș, Nicolae Bokosnicza și Ioan de Karansebeș ar fi existat în acest oraș și o școală papistașă, făcută desigur tot cu scop de propagandă printre ortodocși ⁵⁾.

În afară de aceste școli străine erau însă în Banat și modeste școli mănăstirești pe la locașurile mai importante de închinare ortodoxă ca de exemplu la Morava și Partos unde existau „încă din vechime“ astfel de școli ⁶⁾ precum și la Hodoș-Bodrog, Șemlaeul Mic, Srediștea-Mică și Caransebeș ⁷⁾, unde funcționau clerici

români veniți de prin Țara Românească și Moldova ⁸⁾. Exemple avem în persoana diaconului Oltean dela mănăstirea Tismana, Vasile Loga care înființă el însuși o școală românească la Srediștea Mare pela 1737, în care se preda în limba română ⁹⁾; mai târziu Sârbii au introdus în această școală, care a avut o viață destul de lungă, limba slavonă pe care au introdus-o și în biserică, revenind la o veche anomalie de care bănățenii se scăpaseră pe timpul propagandei calvine ¹⁰⁾. La Caransebeș se amintește în 1695 un dascăl *Moldovan* venit dela mănăstirea Plosca din Ardeal și al cărui nume arată mai degrabă provincia de unde e originar decât numele de familie, după cum pare că cred unii ¹¹⁾. La școala mănăstirească din Caransebeș funcționa la 1748 ca dascăl de gramatică diaconul mai apoi preotul Lazăr Popoviciu venit din Ardeal ¹²⁾.

Școale clericale mai existau pela casele preoților și protopopilor mai învățați ¹³⁾, cari, în schimbul unei taxe oarecare împănășeau știința care o aveau candidaților de preoție, având grijă să le dea și câte un *testimoniu*, adică o recomandare către episcopii la care se duceau să se hirotonească. Astfel „tâlcuitorul de teologie“ de mai târziu din Timișoara, Mihai Roșu Martinovici a învățat teologia la preotul Barbul din satul său natal și apoi la preotul Ciril din Timișoara ¹⁴⁾. În Mehadia, pela 1780, protopopul Atanasie Stoica de Hațeg ținea școală cu copiii din comună iar la 15 Septembrie 1808 se începu chiar zidirea unui local de școală confesională unde avea să profeseze învățătorul Dimitrie Dimitrescu sau Dimitricvici, care funcționa aci într-o școală mai veche încă din 1798, probabil ca urmaș la catedră al protopopului Stoica ¹⁵⁾.

De îndată însă ce Sârbii își organizează solide centrele lor ierarhice din Banat, încep să se institue pe lângă reședințele episcopoești cursuri de câte 3-6 luni, de pregătire a clericilor cari au constituit sâmburii școlilor clericale și prei parandiale, adică ale academiilor teologice și școlilor normale de azi ¹⁶⁾. Despre un curs permanent însă nu poate fi vorba decât dela anul 1777 la Vârșeț și 1779 la Timișoara ¹⁷⁾. Școala

(Urmează)

1) N. Iorga o. c. I. p. 176 și 188.

2) Idem I. c.

3) St. Meteș Ist. Bis. I. p. 207 și 362.

4) I. Lupaș : Ist. Bis. ort. rom. p. 47.

5) A. Ghidiu și I. Bălan : Monografia orașului Caransebeș. Caransebeș 1909 p. 183-184.

6) N. Tincu Velca o. c. p. 198-199.

7) St. Meteș : Mănăstirile p. CVIII.

8) N. Tincu Velca I. c.; St. Meteș I. c.

9) N. Iorga a. c. II p. 106.

10) N. Tincu Velca o. c. p. 202-203.

11) St. Meteș : Mănăstirile I. c.; A. Ghidiu și I. Bălan o. c. p. 185.

12) A. Ghidiu și I. Bălan o. c. p. 40-423 185-186.

13) Dr. T. Botiș : Ist. Școlii norm. p. 505.

14) Dr. A. Cosma jun. Bănățeni de altădată. Timișoara 1933. p. 9-10.

15) Foaia Diecezană An. XLIII No. 42 p. 1-3.

16) Dr. T. Botiș o. c. p. 503.

17) Idem o. c. p. 504-505.

Colțul Păstorului.

Iubitul meu frate în Hristos,

De mult mă țin cu gândul să-ți scriu, să fim mai aproape unul de altul și să trăim în duhul sfinților Apostoli și Martiri ai Cuvântului.

Și azi „când îmi aduc aminte de lacrimile tale, doresc să te văd și să mă umplu de bucurie” (II Tim. 1,4). Plângeai odată plin de zel și arzând de dragoste pentru Domnul și pentru lucrul în Via lui cea sfântă.

Îți amintești? Era ca acum, în mijloc de iarnă, ne întorseserăm din vacanța Crăciunului și ochii noștri priveau spre Primăvara curentă a învierii duhovnicești a lumii pe care o doream mai bună, mai curată, mai sfântă. Și gândurile noastre erau la picioarele sfinte ale Domnului din strălucirea sf. Altar. Acolo privirile noastre sufletești se ridicau ca la un nou Ceriu, și zideam din sfinte promisiuni, curat Prestol de jertfă și devoțiune lui Dumnezeu. Plângeai „și-mi aduc aminte de lacrimile tale” fierbinți ce le vărsai din zelul fierbinte al sufletului tău aprins de dragostea Domnului. Atunci, în timpul acela nevinovat și senin simțind chemarea Lui am hotărât să fim ai Lui.

Și bunul Dumnezeu a ascultat nevrednica noastră juriuță. Intr'o zi fără egal în viața noastră ne-a învrednicit corului Său din sfânta treaptă a preoției; cât de înfricoșat și sguduitor a fost pentru sufletul meu ascultând cuvintele: „vrednic este!” Îți amintești? din ziua aceea noi simțim și trăim slăvita „Cincizecime” și cine poate arăta în cuvinte darurile nesfârșite și simțirile sfinte ale acestei înfricoșate Taine.

De atunci suntem în Via sfântă a Domnului. Ție ți s'a dat un vast teren, o parohie: o mare de capete și de inimi. Te-am văzut lucrând potrivit chemării, am văzut cum semănai semințe duhovnicești în inimi și am văzut răsplata; în ochii credincioșilor tăi au înflorit mărgăritarele dragostei și ale pocăinții: lacrimile cari curățesc inima. Atunci am răsplătit eu „lacrimile tale”, am plâns de bucuria învierii duhovnicești a cărei apropiere o văzui atunci în biserica plină de biserică vit a parohiei tale.

Azi, — e mult de atunci? am trecut iarăși pe lângă Via incredințată ție și m'am îngrozit: gardul, în trei părți căzut este rupt de ghiarele vremurilor vitrege și a vulpilor cari s'au apropiat cu sălbatecul lor viclesug. Frunzele sunt ruginii. Am intrat înlăuntru: fiecare pas al meu lăsa o urmă în praful roșu de cărămizilor nemăturate de mult... poate de atunci. La iconostas Evanghelia arată plângerea unei părăsiri vădite, prin stropii mari de ceară și pete negricioase. Sufletul meu revoltat m'a silit să-mi ridic ochii. În față; două... cădelnițe sau candeli? nu, nici una din acestea, ci niște pânii de metal înegrit, ținând două pahare năclăite de untul de lemn amestecat cu praf și păianjeni, spânzurau în fața lor.

Aerul greu de părăsire și moarte sufletească, ce domnea în biserica parohiei tale îmi apăsa pieptul.

Cu strângere de inimă am intrat în Altar. O, tablou al risipirii și pustiirii duhovnicești! În locul scaunului de sus însemnat prin o fondă joasă și întunecoasă stăteau sticle goale și unse, sfeșnice pline de ceară și capete de lumini, în dreapta sf. Mese în diaconic am văzut un adevărat atelier de fierar, sau cu ce voiu ase-măna dezordinea și murdăria văzută acolo? cărbuni ră-

vășiți pe jos și călcați în picioare, tămăia într'o cutie proastă și amestecată cu ceară; teplota micuță ca o coajă de nucă, înegrită și încenușată. M'am îngrozit. O fratele meu, tu nu-ți mai amintești când am văzut un lucru la fel, în timpul când eram studenți și ai zis „cum poate preotul acesta să binecuvinteze „căldura” pentru sf. Taine într'un așa vas plin de funingine?”. Și ai ajuns tu să împlinești măsura aceluia preot indiferent. Zdrobit priveam în jur: groază, pustiire și lepădare.

Iată la Proscomidier: răstignire de Hristos și batjocură de cele sfinte: pe ștergarul de împărtășire ai vărsat sf. Sânge și așa a rămas. — Preotul acoperise cu sfințenie, poate primele atingeri de mână preoțească cucernică a proscomidierului; un păianjen a împodobit spânzurarea candelii a cărei rost l-ai uitat; vasele pentru vin și apă sunt neîngrijite... dar sf. Potir? în fund aurul șters a fost înlocuit cu negreală caracteristice lipsei Sale de grije.

Cu indignare m'am întors; sf. Prestol: ai acoperit tu — iubitul meu frate — chiar mâinile tale au pus hârtia asta pe sf. Masă? și s'a umplut de praf și de ceară și a decolorat-o soarele... iar ție nu-ți bate la ochi; sf. Antimis l'ai lăsat fără ilitor, fără îmbrăcăminte. Am îndrăsnit de am privit și în sf. Chivot. Iată aci Domnul nostru Iisus Hristos tronând cu iubirea Sa nemărginită pentru noi neamul omenesc cel urgisit. Dar, vai; îndelungă este răbdarea și mare iubirea Lui de oameni!: aci ții tu sfintele Taine? O cutie de carton și în ea învelite în hârtie prea curatele Părticele ale sf. Trup și sânge al Domnului: cu ce strigăt să-nu arăt indignarea, cu ce cuvânt voi spune mirarea, teama și groază? Ah, vechiul meu prieten și frate a murit, în locul lui trăește furul de cele sfinte, blasfemiul, lipsitul de grije, salahorul: nu, hotărât nu în acest Altar nu a intrat preot de multă vreme... Ce părăsire!...

Ca un divertisment funebru începu dangătul trist al clopotului pentru sf. Liturghie — Sunetul lui se coaboa în biserica zdrobindu-se de zidurile goale și se spârgea în mii de visuri triste și pline de regrete...

Cu glas din vremi profetice se deslușea porunca: „Fiul Omului spune Ierusalimului că preoții lui calcă legea Mea și pângăresc lucrurile sfinte ale Mele, nu osebesc ce este sfânt de ce nu este sfânt și nu fac deosebire de curat și necurat dela zilele Mele de odihnă și-au întors capul și Eu sunt înjosit la dânșii (Iezechiel 22,26)..... și suna trist și plângător căzând în valuri peste sat.

Intr'un târziu au apărut doi bățani și câteva femei — apoi și tu. Încă o zdrobire — Tu nu mai erai blajinul și bunul student dela școala Teologică. Greoi și legănat cu fruntea orizontală, ai venit în fața altarului, ai schițat o rugăciune și ai intrat în sf. Altar.

Așteptam să faci închinăciunile necesare și să săruți sf. Masă dar așteptarea mea a fost răsplătită crud: Hoă!... ce faci dragă?... ia te uită.... nici prin vis... bravo..... când.... ce mai face.... vai ce plăcere etc. etc.... dar ce ai? nu răspunzi.... ce ai?

Eu eram căzut de mult cu sufletul strâns la picioarele Domnului: inima mea se strânsese prea mult, pieptul mi s'a destins în isbucnire — îți aduci aminte — atunci „mi-am adus aminte de lacrimile tale” și am plecat grăbit, fugind de explozia bucuriei tale lumene. Dar m'am întors iar, tot mai speram să văd urmele vechiului zel care te încingea de mult.

Ai început sf. Proscomidie; în cinci minute ai isprăvit-o și am văzut, am văzut cu ochii mei că pomeniri n'ai făcut și nici rugăciunile cerute.

Alergat de gândurile lumii cari băteau în coaja inimii, ai alergat sf. Liturghie și iată minune: era Domnul plecat sub mâinile slugii rugându-se să se roage, era Domnul luat în mâini de fur și Domnul îl binecuvânta și nici atunci nu s'a întâmplat nimic când, chemând în sf. Altar pe învățător și pe alții cu el, ai vorbit de lucruri departe de slujba ta: obiceiul nevinovat „acesta pe care l-ai deprins din rutina Duminecilor încărcate de slujbe multe — O mare răbdare și bunătate Dumnezească că n'a nesocotit darul din Tine, ci iată că aduci cu neputincioase mâini pe Cel ce ține pământul peste ape.

Iubite frate, privește înapoi în seninătatea vremurilor ce au trecut: „*eu azi îmi aduc aminte de lacrimile tale*“. Văd fața ta îmbujorându-se de zelul ce ardea în sufletul tău care n'am crezut să poată îmbătrâni. Îți aud glasul plin de indignare judecând cu sabie de inger indiferentismul unor preoți pierduți: *Văd râvna și-mi amintesc de lacrimile tale și doresc să te văd* iarăși arzând de puterea duhului care înviază.

...O nu, eu nu te judec — mă gândesc la timpurile de îngerească curățenie sufletească și legat, prin acelea de tine, am bătut la ușa casei tale părăsire.

Deschide și ieși în prag scrutând cu privirea zările din urma și din fața ta: în Răsăritul vieții se vede chipul blând și strălucit al Bunului Păstor — „Simone a lui Iona, mă iubești tu oare mai mult decât aceștia“... supus și lung șirag de mielusei ascultă blând glasul Păstorului... „și I s'a făcut Lui milă de popor și a zis: dați-le voi să mănânce“ „Ale Tale dintru ale Tale Doamne sfinte“.

În pragul casei tale s'a luminat ca de soare: „Doamne până acum m'ai lăsat și îngăduit să fiu risipitor al Harului Tău scump și sfânt, pentru că mă iubești, și nu voești moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu; iartă-mă că sunt gol, părăsit și lepădat de Tine; și și-a adus aminte Petru de cuvântul ce-l spusese... și ieșind afară a plâns cu amar“...

„Simone a lui Iona mă iubești tu oare?“ În ochi a strălucit lumina simțirii, a râvnei și a dragostei scăldate în lacrimi: „Doamne, Tu toate știi, Tu știi că te iubesc“.

— „Paște mieluseii Mei, paște oile Mele“. Și când îmi aduc aminte de lacrimile tale, doresc să te văd și să mă umplu de bucurie (Timoteiu 1,4).

Caransebeș, Ianuarie 1939.

Ierodiacon Iustinian.

Recenzie.

Prof. Dr. E. Peteanu: Din galeria marilor dispăruți ai Banatului: Prof. Dr. Valeriu Branisce.*)

De: Prof. Constantin Rudneanu.

Se împlinesc zece ani dela moartea marelui român Dr. Valeriu Branisce, care a jucat un rol hotărâtor în viața politică și culturală a Banatului.

Distinsul publicist d-l prof. Dr. Aurel E.

Peteanu directorul liceului „Coriolan Brediceanu“ din Lugoj, și-a propus ca să scoată la lumina zilei figurile reprezentative din viața culturală a Banatului.

Volumul acesta al IV-lea, urmează după alte trei, a lui Dr. Alexandru Mocsonyi, a lui Coriolan Brediceanu și Dr. Iosif Popovici — iar acum Dr. Valeriu Branisce.

D-l prof. Dr. Aurel Petean descrie personalitatea lui Dr. Valeriu Branisce, arătând manifestarea culturală, politică, națională, ce a dezvoltat-o înțeleptul bărbat, „care dela 1901 încoaci stabilindu-se definitiv în Lugoj, a devenit un strălucit exemplar al culturii noastre bănațene, unul dintre luptătorii cei mai îndârjiți ai drepturilor noastre naționale“. A desfășurat o activitate dintre cele mai bogate, luptând din răspuțeri pentru cauza națională a Românilor din Banat și de pretutindeni.

„Nici un obstacol, nici o jertfă nu l-a putut împiedica în desăvârșirea mesianismului său național“. (pag. 6).

Născut în comuna Cincul Mare din Ardeal, județul Târnava-Mare, la 10 Ianuarie 1869, și-a făcut școala primară acolo, „fiind crescut într'o atmosferă senină și curat românească de cătră părinții săi“. Tatăl său, Moise Branisce (1834-1891) un intelectual de seamă a luat parte la mișcările Românilor ardeleni între anii 1863-1865 și 1881, ocupând funcțiunile de deputat sinodal, judecător și apoi de primpretor. Școala îngrijită ce a făcut-o Valeriu Branisce între anii 1879-1887 în Sibiul românesc plin de avânt național, i-a asigurat succesul (pag. 7). A continuat după terminarea studiilor liceale la Universitatea din Budapesta, unde la facultatea de filosofie și litere a ascultat cursurile de limbă și lit. română, maghiară, filologie și filosofie, în anii (1887-1891). Aci s'a inspirat din ideile naționale ale timpului și a militat în șirul studenților români ai Societății academice literare „Pentru Maior“. În 1891 a obținut titlul de doctor în filosofie și litere cu teza mult apreciată: „*Andrei Mureșeanu*“. Nemuritorul cântăreț a fost eternizat prin studiul bogat a lui Valeriu Branisce.

În 1891 își începe activitatea profesorală. la gimnaziul superior ortodox român din Brașov, Aci găsește pe marii apostoli și pedagogi ai românismului: Virgil Onițiu, Pantilimon Dima, Paul Budiu, Dionise Făgărășeanu, Vasile Goldiș, Dr. Iosif Blaga, Dr. Ion Bunea, Dumitru Lipan, Asentie Banciu, Nicolae Sulică, Nicolae Bogdan, ș. a. Cursurile ce le-a ținut la Brașov au fost adevărate prelege naționale și științifice (1891-1893), (pag. 10).

*) Apărută în Lugoj, 1938. Editura autorului, preț 30 lei.

Frământările naționale, politice, precum și invitația telegrafică a lui Dr. Ioan Rațiu, l-a determinat pe Dr. Val. Branisce, să-și schimbe catedra în 1893 din Brașov, cu redacția ziarului politic „Tribuna“ din Sibiu. „Tribuna“ din Sibiu a jucat un rol covârșitor în pregătirea actului istoric al „Memoradului“. Dr. Valeriu Branisce a devenit în scurt timp, ziaristul și publicistul cel mai de seamă al renașterii noastre naționale. (pag. 11).

Dr. Valeriu Branisce vine în 1893 la Timișoara, chemat fiind de Dr. Alex. Mocsony și redactează ziarul „Dreptatea“. În jurul acestui ziar bănățean se grupează tot sufletul românesc din Banat, iar din 1894 ajunge director Dr. Val. Branisce și „Dreptatea“ devine „cel mai mare și cel mai bine redigiat ziar al Românilor din Ungaria“ (pag. 13).

Scrisul lui Dr. V. Branisce, dârz și naționalist aduce după sine 23 de procese de presă, cari se judecă în fața tribunalului din Timișoara, iar avocatul apărător, Coriolan Brediceanu din Lugoj. Dr. Val. Branisce a fost condamnat la 2 ani închisoare de stat și 1300 florini amendă; în Vaț și-a petrecut anii tinereței „vajnicul ostaș al scrisului românesc“. În 1897 îl găsim în Bucovina, unde aprinde o nouă făclie românească „Patria“, dar autoritățile șovine austriace îl împiedecă, se întoarce în Ardeal și colaborează la „Gazeta Transilvaniei“ și „Telegraful Român“, și mai apoi își îndreaptă pașii spre Banat. (pag. 15).

Lugojul avea să devină citadela de rezistență a naționalismului, aci era mediul cel mai prielnic pentru formarea marilor idealuri ale renașterii naționale. Insuflețiii fruntași bănățeni și inițiatori ai „Drapelului“, Dr. Gheorghe Dobrin, avocat în Lugoj, Dr. Țepeneag avocat în Vârșat și Ioan M. Roșiu avocat în Biserica Albă, l-au invitat de Dr. Val. Branisce la Lugoj.

Așezat definitiv în 1900 în Lugoj, unde erau concentrate toate energiile românilor bănățeni — s'a pus pe lucru, dând ființă împreună cu avocatul Dr. Gheorghe Dobrin și cu un grup de luptători lugojeni entuziaști: Coriolan Brediceanu, Dr. Gheorghe Popovici, Dr. Ștefan Petrovici, Dr. Cornel Jurca ș. a., la 1/14 Ian. 1901, istoricului ziar lugojean „Drapelul“. Apariția primului număr a fost un eveniment senzațional al Românilor (pag. 15-16).

În „Drapelul“ din Lugoj, eminentul îndrumător și-a pus în valoare toată inteligența strălucită, cultura vastă, „împrăștiând, din Lugoj, pe toate meleagurile Banatului, razele culturii naționale“. (pag. 17).

La pag. 18 a lucrării d-lui prof. Dr. A.

Peteanu găsim înșirate articolele principale scrise în 1901 de Dr. Val. Branisce; apoi în anii ce au urmat. Curajul și consecvența lui Dr. Val. Branisce se vede mai ales atunci, când Dr. Z. Medve „fișpanul“ îi cere în numele lui Tisza ca să subscrie actul de fidelitate față de Statul maghiar, el răspunde categoric: „Viața mi-o pulești lua, dar iscălitura, care să-mi necinstească numele, nu vești putea stoarce niciodată dela mine“ (pag. 20). Rezultatul a fost, că a trebuit să plece spre temnița Seghedinului, unde a fost deținut până la izbuenirea revoluției... În 3/16 Februarie 1918 se întoarce istovit și bolnav din temnița mucegăită a Seghedinului, în mijlocul lugojenilor iubiți. Continuă să scoată „Drapelul“ și să ia parte la toate evenimentele mari naționale din Banat. În luna Mai 1919 îl găsim în calitate de Șef al Resortului de Culte și Instrucțiune Publică, pe lângă Consiliul Diriget din Sibiu. Opera săvârșită aci e imensă. Lucrările lui literare, naționaliste sunt Dogme ale românismului. Ele sunt mai multe la număr și variate ca conținut. (pag. 22). Orator distins s'a impus și a cucerit dela început masele intelectuale.

„Timp de aproape trei decenii (1901-1928) și-a dat tot sufletul, toată floarea simțirii și a minții pentru întărirea și înălțarea culturii românești în Banat“. (pag. 24).

Activitatea politică a fost cea a marilor bărbați ai fostului partid național din Ardeal, unde în anul 1893, la vârsta de 24 ani s'a înrolat sub drapel național și a activat până la sfârșitul vieții sale. A adus servicii nespuse de mari și în această direcție politică, sfaturile sale înțelepte, fiind decizive, dar atât sub dominațiunea streină ca și în cea românească, n'a avut norocul ca să ajungă în parlament. Memoriile ce le-a pregătit și cari se află nici nepublicate cuprind istoria adevărată a Românilor din Ardeal și Banat, și'n deosebi a frământărilor politice din ultimele decenii de viață politică.

După o muncă imensă, și îndelungate suferințe corporale și sufletești, în ziua de 1 Ian. 1928, moare în Lugoj, spre regretul tuturor Românilor.

Rămășițele-i pământești au fost așezate, cu o rară solemnitate funebră, în subsolul Capelei cimitirului ort. român din Lugoj, alături de Eftimie Murgu, Coriolan Brediceanu și Al. Nedelcu.

În partea a II-a lucrării se află publicate diferite articole, discursuri la solemități, — din ele constatăm stilul clar, gândirea profundă și puterea elocvenței (pag. I-XX).

Aceste constatările de seamă se desprind din lucrarea d-lui prof. Dr. Aurel Peteanu, care

a căutat ca să eternizeze, aducând un omagiu postum marelui luptător, care o bună parte din viață și-a petrecut-o în Lugoj. Figura lui Dr. Valeriu Branisce ne arată lupta grea, spinoasă a Românilor din Ardeal și Banat.

Ea e un capitol demn de amintit în zilele noastre, scrisul lui Dr. Valeriu Branisce, ne transpune în idealul gazetarului român de odinioară — ne arată totodată cultura vastă și responsabilitatea acelor cari — și așezăm gândurile pe hârtie.

Biografia, viața zbuciumată ca și articolele, discursurile reproduse de d-l Dr. Aurel Peteanu, constituie o adâncire a trecutului nostru din Ardeal și Banat, de aceea merită toată lauda.

Generațiile trecute cari l-au cunoscut pe Dr. Valeriu Branisce, vor lăcrăma, iar cele tinere vor munci tot mai mult pentru aprofundarea mai intensă a vieții culturale și naționale.

Ș T I R I

Guvern nou. Miercuri în 1 Februarie a. c. pe urma demisiei guvernului, Majestatea Sa Regele Carol II a încredințat tot pe I. P. S. Sa Patriarhul Miron cu formarea noului guvern. Iată numele și a celorlalți miniștri: A. Călinescu vicepreședinte, Min. de Interne și interimat la Apărarea Națională, V. Iamandi - Justiție, V. Slăvescu - Inzestrarea Armatei, M. Ghelmegeanu - Lucrări publice și Comunicații, M. Constantinescu - Guvernator al Băncii Naționale și Ministrul Finanțelor, I. Bujoi - Economia Națională, General P. Teodorescu - Aerul și Marina, M. Ralea - Muncă, Medic General N. Marinescu - Sănătatea și Asistența socială, P. Andrei - Educația Națională, G. Gafencu - Externe, S. Dragomir - Minoritățile, N. Zigre - Culte și Arte, N. Cornățeanu - Agricultură și Domenii, T. Pop - Inventarul avuțiilor publice.

Subsecretari de Stat: M. Șerban, E. Titeanu, G. ral G. Marinescu, M. Măgureanu, Pr. Nae Popescu, V. Ţoni, I. M. Sadoveanu, Gh. Mihail, Coriolan Băran și V. Jinga.

Noul Guvern a depus în aceeași zi jurământul.

Pentru locul de închinare „Patra Scrisă”, de lângă comuna Armeniș au mai dăruit: Denisă Locotont Costescu, Iosif Toader din Bozovicu, Ioana Suciu din Timișoara, Maria Moaca din Caransebeș, Elena și Telemac câte 100 lei, George Dumitrescu 60 lei, Vasile Toma Costantinescu 40 lei, Vetii Jurchescu din Pârvoava 30 lei, Munteanu Ion 25 lei, Mirică Marin din Armeniș, Ioan Stanciu, Jeni și Cezar Ripeanu, N. Ionescu din Craiova, Iacobescu din Șimian, Ilie Friedman și trei anonimi câte 20 lei, Ion Temș din Armeniș 18 lei și Leontin Băiescu din Armeniș 15 lei.

Sumele acestea s'a primit cu mulțumită.

Invățătorii alături de biserică. În comuna Socolari s'au cununat — așa precum arătasem într'un număr trecut — vre-o 30 perechi concubini. La actul acesta îmbucurător alături de protopopul și preoții noștri au fost prezente organele administrative și cele școlare. Suntem informați că însuși primpretorul plasei și fostul revizor

au avut rolul de nuni. Invățătorul Ioan Duma ne trimite o scrisoare plină de însuflețire și cuvinte de laudă pentru preoți și biserică. Nu e oare un mare bine acesta? Nu erau în Socolari atâtea rătăcirii dacă apropierea de astăzi ar fi început mai de mult. Dar, o rândunică nu aduce primăvara, în multe părți învățătorii sunt provocatori și chiar ostili bisericii? Cred ei că asta va aduce fericirea pe sate — și pentru Țară?

Prédici în Catedrală. Duminică a predicat pr. Octavian Tursa, Joi la stretenie pr. Dr. Zeno Munteanu. Azi predică pâr. protosincol Dr. Laurențiu Busuico.

Congres folkloristic. Din inițiativa harnicei reviste de folklor „Isvorașul” din Bistrița-Mehedinți, condusă de preotul Gh. N. Dumitrescu la finea lunii Februarie se ține în București un congres folkloristic. Congresul are la ordinea zilei probleme deosebit de interesante din domeniul producțiilor populare. În timpul congresului va fi organizată și o expoziție a publicațiilor de folklor.

Salariile pe Ianuarie a. c. au fost ridicate dela Stat și se lichidează la Casierie în orele de oficiu. S'au detras din salarii Lei 50 pentru un caz de moarte și sidoxia episcopască.

Notă oficială

268 B. 1939.

Sf. Sinod, în ședințele sale dela 9 și 10 Decembrie 1938 luând în discuție chestiunea disciplinării clerului și a dreptului de a face apel, a hotărât următoarele:

1. Hotărârile date de Chiriarii pentru disciplinarea preoților potrivit dispozițiilor din Inaltul Decret Regal Nr. 1066 publicat în Monitorul Oficial Nr. 52 din 4 Martie 1938 sunt neapelabile în fața vreunui for superior.

2. Numai în cazurile de destituire sau caterisire, preoții pot face apel la Sf. Sinod în termen de opt zile dela primirea sentinței episcopale de condamnare. Sf. Sinod primind aceste apeluri va hotărî în ședința plenară asupra lor, mărginindu-se numai asupra fondului chestiunii.

3. De acest fapt — de a face apel la Sf. Sinod — beneficiază și preoții ale căror cauze n'au fost soluționate dela apariția Inaltului Decret Regal Nr. 1066/1938 și până acum. Sau sunt în curs de cercetare și care vor fi pedepsiți cu destituirea sau caterisirea.

4. Toți preoții ale căror apeluri au fost soluționate prezidial sau de Sinodul Permanent, nu mai au dreptul de a face apel la Sfântul Sinod.

Ceeace se aduce la cunoștința Prea Onorațiilor protopopilor tractuali și a On. Preoțimeii parohiale.

Caransebeș, din ședința Consiliului eparhial ținută la 31 Ianuarie 1939.

Episcopul:

† VASILE

Concurs

In baza ord. Venerabilului Consiliu Eparhial Nr. 6925 B. din 1938, Consiliul parohial ort. rom. din comuna Maidan Jud. Caraș, eserie concurs pentru ocuparea postului de paroh de clasa II-a la parohia a II-a devenită vacantă prin moartea preotului Nicolae Câmpian, cu termen de recurgere de 30 zile dela prima publicare în Foia Diecezană.

Beneficii:

1. Sesiunea parohială constătătoare din 32 jugăre.
2. Un intravilan de 400 stj. □.
3. Stola uzitată.
4. Casă parohială nu este, de acesta se va îngriji alesul paroh.
5. Toate impozitele după beneficiile depuse sus cad în sarcina preotului.

6. Preotul ales este îndatorat a catihiza la școalele primare fără remunerațiune.

7. Concurenții calificați pentru parohia de cl. II-a având binecuvântarea Prea Sfințitului Episcop diecezan, își vor înainta cererile de recurs adresate consiliului parohial ort. rom. din Maidan, Prea Onoratului Oficiu Protopresbiter al Oraviței.

8. Concurenții se vor prezenta în vre-o Duminică sau sărbătoare, cu aprobarea Prea Onoratului Domn Protopresbiter tractual, în sfânta noastră biserică, spre a-și arăta dexteritatea în cântare și oratorie, însă nicidecum în ziua alegerii.

Maidan, din ședința consiliului parohial ținută la 21 Noemvrie 1938.

Președinte:

Aureliu Iana
paroh.

Notar:

I. D. Chirtoc
învățător.

In conțelegere cu oficiul protopresbiteral. *Virgil Musta.*
Nr. 5 ex 1939.

Acest concurs se aprobă și se publică cu aceea că — în baza dispozițiilor cuprinse în aliniatul ultim al §-ului 29 din Regulamentul pentru parohii și în baza decisului consistorial ddo 3 Martie 1914 și respective 14 Aprilie 1914 Nr. 3058 B. ridicat și la valoare de concluz Sinodal, cu concluzul Nr. protoc. 33 ex 1914, precum și avându-se în vedere decisiunea Consistorului mitropolitan Nr. 358/1928 din 13 Noemv. 1929 — se enunță obligamentul credincioșilor de a presta birul parohial, care este parte integrantă și legală a dotațiunii preotești.

Caransebeș, din ședința Consiliului eparhial, ținută în 31 Ianuarie 1939.

Episcopul:

† **VASILE**

1—3

ricii-Albe, se publică din nou concurs, cu termen de 30 de zile dela prima publicare în Foia Diecezană.

Beneficii:

1. Sesiunea parohială constătătoare din 64 jugăre.
2. In lipsă de casă parohială alesul preot se va îngriji de locuința.
3. Stola uzitată.
4. Bir nu este.
5. Dările după sesiunea parohială le vor plăti preotul ales.
6. Alesul preot va catchiza la școala primară fără altă remunerațiune.

Concurenții calificați pentru parohii de cl. II-a având binecuvântarea Prea Sfințitului Episcop diecezan, își vor înainta cererile de concurs, consiliului parohial ort. rom. din Socolari, prin Prea onor. Oficiu protopresbiter al Bisericii-Albe în Răcășdia.

Candidații se vor prezenta în vre-o Duminică sau sărbătoare, cu încunoștințarea Prea Onor. Domn Protopresbiter tractual, în sf. biserică spre a-și arăta dexteritatea în tipic, cântare și oratorie, dar nicidecum în ziua alegerii.

Socolari, din ședința Consiliului parohial ținută la 31 Decemvrie 1938.

Președinte:

Ștefan Ania
adm. parohial.

Notar:

Ioan Duma
învățător.

In conțelegere cu mine: *Ioan Oravițan protopresbiter.*
Nr. 235 B. ex 1939.

Acest concurs se aprobă și se publică cu aceea, că — în baza aliniatului ultim al §-ului 29 din Regulamentul pentru parohii și în baza decisului consistorial ddo 3 Martie 1914 și respective 14 Aprilie 1914 Nr. 3058 B. ex 1914, ridicat și la valoare de concluz Sinodal, cu concluzul Nr. protoc. 33 ex 1914, precum și avându-se în vedere decisiunea Consistorului mitropolitan Nr. 358/1928 din 13 Noemv. 1929 — se enunță obligamentul credincioșilor de a presta și birul parohial, care este o parte integrantă și legală a dotațiunii preotești.

Caransebeș, din ședința Consiliului eparhial, ținută a 31 Ianuarie 1939.

Episcopul:

† **VASILE**

1—3

Una Locomobilă

de 7 cai putere marcă franceză se vinde
din mână liberă.

Informațiuni la Tipografia și Librăria Diecezană.

Apostolul Ediția de Sibiu
se poate comanda la Librăria Diecezană.

In baza ord. Venerabilului Consiliu eparhial Nr. 7667 B. ex 1938, pentru ocuparea postului de preot în parohia de cl. II-a din Socolari, protopresbiteratul Bise-

Redactor responsabil: NICOLAE CORNEAN, consilier eparhial.

Tiparul și editura Tipografiei Diecezane, Caransebeș.